

I po únosu jsem se na Haiti vrátil

Cestu na Haiti, kde Arcidiecézní charita Olomouc téměř dvacet let vede několik humanitárních a rozvojových projektů, museli její pracovníci kvůli bezpečnostní situaci už několikrát odložit. Až nyní se do nejmuchší země západní polokoule vypravil koordinátor Charity ROMAN MUSIL – člověk, který zdejší podmínky a lidi zná jako málokdo z ČR.

V Olomouci jsem za vámi šel zasazenými ulicemi. Jak se vám v takovém počasí vzpomíná na Haiti?

Je pravda, že na Haiti se teploty pohybují mezi 30 až 45 stupni, takže jsem měl hlavně problém vypořádat se s vedrem. Vrátil se sem do podzimních teplot bylo hodně příjemné, současně mrazy už jsou ale zase trochu moc (směje se). Další skvělou věcí na Haiti je, že tam čas nehraje žádnou roli, lidé se řídí jen tak přibližně podle slunce a celkově tam život běží jaksi pomaleji.

Vedle podnebí ovlivňuje dnešní situaci na Haiti také historie.

Dějiny země se dají ohraničit dvěma stoletími. Prakticky začínají v roce 1804, kdy se Haiti stalo – po Spojených státech amerických – druhou zemí na světě, která sama vyhlásila nezávislost. Zároveň to byla vůbec první černošská země. Haiti leží na západě ostrova Hispaniola – v jeho menší a hornatější části, kterou dříve ovládala Francie. Druhou polovinu ostrova tvoří Dominikánská republika, dříve kolonie Španělska. Jenže zatímco z Dominikánské republiky je dnes dovolenkový ráj, Haiti je nejmuchší země západní polokoule a cestovat tam se dnes odváží jen málokdo.

Jak tento rozdíl vznikl?

Španěle se totiž ve své kolonii usazovali, zakládali tu farmy a stavěli. Na Haiti ale tvoří z několika 95 až 98 % obyvatelstvo potomci černých otroků, které sem Francouzi vozili ze západní Afriky – a úmyslně přítom z různých regionů, aby se spolu nemohli domlouvat. To je i po dvou stoletích největší bolestí této země: lidé se tu nedokáží na ničem domluvit. Je to vlastně nepřetržitý chaos od jedné diktatury ke druhé. Třeba v roce 2021 tam byl zastřelen prezident a dodnes si nedokáží zvolit nového. Haitané nechtějí přijít o svou svobodu, ale neumějí s ní ani s demokracií nakládat.

Je zoufalá situace místních obyvatel hlavní důvod, proč jste se rozhodl pomáhat právě zde? Vystudoval jsem teologii a vstoupil jsem do kongregace oblátů Panny Marie, což je misijní řád. Vždycky ve mně byla zakořeněná touha jít tam, kam nikdo jít nechce, od mládí jsem měl velikou úctu k Matce Tereze. Chtěl jsem zkrátka jít proti trendu dnešní společnosti, která hledá bohatství, rozvoj a peníze často i na úkor druhých. Takže když se mě po kněžském svěcení zeptal představený, co bych chtěl dělat, řekl jsem mu, že chci tam, kam nikdo jiný jít nechce. A tak jsem se ocitl na Haiti.

Musel jsem si tam ze začátku hodně zvykat: proniknout pod hrubou slupku nehostinné krajiny a na první pohled nehostinných lidí, kteří dotírají, protože v každém Západanovi vidí boháče. Člověk se tím nesmí nechat odradit a musí se do nich zamilovat, pochopit situaci, za kterou mnohdy sami nemohou. V prvních měsících jsem se musel naučit místní řeč, haitskou kreolštinu, a po pobytech v hlavním městě Port-au-Prince a na dalších dvou místech jsem dostal nabídku od biskupa ze severozápadu země, abych sloužil jako farář ve vesnici Baie-de-Henne.

Jak do tohoto příběhu vstupuje farnost Zábřeh a Arcidiecézní charita Olomouc?

V podstatě si mě sami našli a oslovili mě, a vlastně ani nevím, kdo je na mě a na mou práci na Haiti upozornil. Přijeli za mnou a připravili jsme společně projekt Adopce na dálku, který se už předtím jinde osvědčil: pravidelný příspěvek na konkrétní dítě, aby mohlo cho-

Haitané nechtějí přijít o svou svobodu, ale neumějí s ní ani s demokracií nakládat, popisuje Roman Musil situaci v nejmuchší zemi západní polokoule. Snímek archiv Romana Musila

dit do školy. Na Haiti stát v mnoha směrech prakticky nefunguje a třeba zdravotnictví nebo školství si každý musí zaplatit.

Začínali jsme jen s několika žáky v Baie-de-Henne, postupně se ale dařilo shánět prostředky a projekt se rozšířil ještě na školu řeholních sester ve městě Gonaïves a na školu ve vesnici Roche-à-Bateaux na jihu země. Dnes jsou to přes tři stovky dětí, které takto díky Arcidiecézní charitě Olomouc získávají podporu pro své studium, a za 18 let fungování projektu tu už odrostla celá jedna generace.

Vybavujete si příběhy některých dětí?

Teď na podzim jsem se například v Baie-de-Henne setkal s chlapcem, který nyní studuje ve Štrasburku, kde si dělá doktorát z práv, a do svého rodiště přijel za rodiči na podzimní oslavy patronie. Několik dalších ale studuje na vysoké škole na Haiti nebo už mají dobrou práci. Kdykoli na takový příběh narazím, říkám si, jak je neuvěřitelné, že na začátku stála právě naše Adopce na dálku a podpora lidí z ČR.

Pomáhá úspěch těchto dětí také místnímu společenství?

Určitě, zaprvé je pro místní lidi velké povzbuzení, když zjistí, že jeden z nich se dostal třeba až na doktorská studia ve Štrasburku. Příklady táhnou, a mladí Haitané tak vidí, že studium jim rozšíří možnosti, začnou se sami snažit. Druhá rovina je potom ta, že i mnozí z těch, kdo ve světě uspějí, mají touhu se vrátit zpátky a nějak komunitě vrátit, co dostali. Často jsem se s tím setkal, že Haitané, kteří prorazili v Americe či Evropě, zakládají komunity a snaží se i ze zahraničí pomáhat zemi, která si sama pomoci nemůže.

Jaké jiné projekty jste na Haiti pomáhal rozjíždět?

Dalšími palčivými problémy v této zemi jsou zdravotnictví, přístup k pitné vodě nebo bydlení – a podle toho přicházely různé projekty: „Studna pro Haiti“ organizace Fidcon, která zajistila vrtnou soupravu na kopání studní, nebo „Daruj střechu nad hlavou“, aby na lidi aspoň nepršelo. Ve městě Gonaïves se zase ve škole řeholních sester vybavila šicí dílna, takže si tu mohou levněji pořídit školní uniformy a dívky se navíc naučí šít.

Reagujeme také na aktuální a akutní problémy. Při podzimní návštěvě jsem se například setkal s chlapcem, kterého jsem tam při svém působení před deseti lety objevil jako sirotka. Viděl jsem, že mu z nohy teče hnis, proto jsme se jako Charita rozhodli mu pomoci i a zaplatit operaci. Vyjde v přepočtu asi na 45 tisíc korun, ale za tuhle částku mu nabízáme nový život. Zaplatili jsme ji z Tříkrálové sbírky.

Vraťme se ještě k roku 2005, který si nejspíš pamatujete i jinak než navázáním spolupráce s Arcidiecézní charitou Olomouc. Tehdy v prosinci vás totiž na Haiti unesli místní bandité...

Po státním převratu v roce 2004 začala na Haiti vznikat uskupení banditů, kteří nejdřív jen kradli auta, pak ale přišli na to, že když si nechají i posádku, vydělají na výkupném mnohem víc. Jel jsem tehdy do hlavního města, abych přivezl jídlo pro naši školu. Když jsme ze severu sjížděli do Port-au-Prince, mohl jsem si vybrat mezi cestou, kterou hlídali vojáci z mise OSN, ale znamenalo to třeba sedm hodin čekat, anebo to vzít zkratkou přes největší haitský slum, Cité Soleil, kudy se to dalo stihnout za půl hodiny. Já byl přesvědčený, že se mi nemůže nic stát, že nanejvýš zemřu jako mučedník – a co lepšího může misionář chtít (směje se). A tak jsem nakonec místo sedmi hodin čekal sedm dní, protože u jednoho retardéru najednou předním sklem auta proletěl kámen, a když jsem zastavil, kolem stálo asi deset výrostků ve věku 12 až 16 let se samopaly.

Dokáže se člověk po takovém zážitku dívat na místní stejně jako předtím?

Byl to obrovský přelom a velice rychle jsem si srovnal hodnotový žebříček: najednou nemají cenu žádné věci a člověk je odkázaný jen na Boží milost a na milost nebo nemilost únosců. Zažil jsem snad největší strach svého života. Když se pak ale únosci spojili s mými představenými a už věděli, že za mě dostanou výkupné, čekal mě týden v kobce. Říkal jsem si, že chci před Pána předstoupit s modlitbou, a nepřetržitě jsem se modlil růženec. Takže za tuhle zkušenost jsem vlastně velice vděčný a Haitané mi paradoxně ještě mnohem víc přirostli k srdci.

Jak jste prožíval leden roku 2010, kdy po silném zemětřesení zahynulo v Port-au-Prince a okolí přes dvě stě tisíc lidí?

Zrovna jsem byl na exerciciích na severu země v Port-de-Paix, asi 180 kilometrů od hlavního města, ale otřesy jsme cítili i tam. Okamžitě přestaly fungovat telekomunikace a nedalo se nikam dovolat. Naši farnosti v Baie-de-Henne se to ovšem téměř nedotklo, protože přece jenom leží od Port-au-Prince dost daleko a navíc obydlí chudých lidí odolávají při zemětřesení mnohem lépe než pevné budovy. Proto jsem se snažil pomáhat jinde, kde byly škody větší.

Zkušenost s takovým množstvím utrpení, pohled na spousty zasypaných lidí a na poškozené celé hlavní město, to všechno už ve mně zůstalo. Dost mě ale mrzelo, když jsem viděl, že hned po katastrofě se na Haiti objevila spousta charitativních organizací, aby pomohly při odstraňování následků, a pak zase

odjely a nic po nich nezůstalo. Přišlo mi škoda, že tam víc nezakořenily.

I vy jste ale nakonec Haiti za necelý rok opustil.

Dokud jsme v Adopci na dálku měli deset nebo dvacet dětí, řešil jsem všechno sám. Když ale počty sahalo do stovek, začala mi administrativa brát spoustu času a já jsem se s Charitou domluvil, že mi pošlou někoho k ruce. Proto tam začali jezdit koordinátoři a já jsem zjistil, jak mi kontakt s krajany, kteří vidí svět podobně jako já a můžu s nimi mluvit jinak než s místními obyvateli, vlastně chybí. A do jedné z koordinátorek jsem se zamiloval.

Chtěl jsem se tomu ale postavit čelem – opustil jsem sice povolání, ale nechtěl jsem přijít ještě o víru. Za mnoho vděčím P. Vojtěchu Kodetovi, který mi v dalším rozhodnutí pomohl, a také P. Františku Líznovi, který nás pak po mé laicizaci se ženou sezdával a křtil i naše děti. Samozřejmě jsem si taky musel najít civilní zaměstnání a využít jsem mohl nanejvýš znalost jazyků, takže jsem deset let pracoval jako dispečer kamionové dopravy.

Na Haiti jste se ale přece jenom vrátil.

Když mi před rokem ředitel Arcidiecézní charity Olomouc nabídl, abych působil jako koordinátor charitativních projektů, byl jsem opravdu vděčný. Jedna věc je dělat práci pro peníze a něco docela jiného je pracovat tam, kde to člověka baví a kde vidí i jiný smysl. Na monitorovací cestu jsem se vydal jedenáct let poté, co jsem Haiti opustil, a celých pět let poté, co tam naposledy byl nějaký koordinátor z Charity. Ti lidé mě přijali úžasně, nic mi nezazlívali a jsou naopak rádi, že jim takto můžu pomáhat dál.

JIŘÍ GRAČKA

ROMAN MUSIL (nar. 1970 v Jihlavě) vystudoval teologii na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Vstoupil do řádu misionářů oblátů Neposkvrněné Panny Marie, jako jáhen působil ve farnosti Táborské Klokoty a po kněžském svěcení v roce 2001 odešel na misi na Haiti. V letech 2003–2012 byl duchovním správcem farnosti Baie-de-Henne na severozápadě země, ve spolupráci s Arcidiecézní charitou Olomouc (ACHO) zde od roku 2005 rozvíjel Adopci na dálku na podporu místních dětí a jejich vzdělávání i další projekty. Od roku 2022 působí jako koordinátor projektů na Haiti v rámci ACHO.